

POLYTEKNIKERNES KAMP MOD KOLERAEN

Knap 5.000 mennesker døde i København

JAN TAPDRUP >

En 19-årig tømrerlærling med natlogi i Møntergade stod på Nyholm og arbejdede på en mudderpram, da han den 11. juni 1853 fik koleralignende sygdomstegn. Dette var starten på koleraepidemien i København. Tømrerlærlingen overlevede, men det gjorde 4.737 andre ikke.

Både læger og fremtrædende polyteknikere søgte at finde frem til, hvordan sygdommen spredtes. Blandt disse var tre kandidater uddannet på Den polytekniske Læreanstalt: Ludvig August Colding, landets første stadsingeniør, Julius Thomsen, senere direktør for Læreanstalten og en af landets mest anerkendte videnskabsmænd, samt C.G. Hummel, også senere direktør for Læreanstalten. De identificerede mulige årsager til koleraen og kom med anbefalinger til at undgå den i fremtiden.

Julius Thomsen var en af datidens mest anerkendte videnskabsmænd.

Man formodede, at koleraen smittede gennem dårlig luft. I "Om de sandsynlige Aarsager til Choleraens ulige Styrke i de forskellige Dele af Kjöbenhavn og om Midlerne til i Fremtiden at formindske Sygdommens Styrke" (1853) kom Colding og Thomsen i stedet frem til, at koleraens styrke afhang af befolkningens tæthed og jordens beskaffenhed. Hummel konkluderede to år senere, at dødeligheden var værst i de tætbeholdede slumområder. Begge analyser var baseret på indgående statistisk behandling af forskelligt talmateriale, i Thomsen og Coldings tilfælde suppleret med kemiske jordbunds-, luft- og vandanalyser. I dag ved vi, at kolera smitter gennem drikkevand og mad, der er forurennet med kolera bakterien, så de tre herrer havde kun delvist ret.

Dette billede fra 1909 viser Møntergade nogle år efter koleraens hærgen. Det var ikke usædvanligt med store dyrehold oppe i bygningerne.

Lille Brøndstræde, der lå mellem Møntergade og Gothersgade, fotografere i 1898, før det blev revet ned.
FOTO: KØBENHAVNS BYMUSEUM/BENTZEN

For at "formindske Choleraens fremtidige Styrke" anbefalede de at udvide byen på sund grund i områder, der gennemstrømmedes af rigelige mængder af frisk luft. Desuden skulle "Det Offentlige ... sørge for et godt Gas, Vand og Cloakvæsen ... Vandværkerne skulle forsyne Byen med reent Vand i rigelig Mængde og paa en for Beboerne beqvem Maade." Analyserne var ikke den eneste grund til udvidelsen af København og etablering af kloak- og vandforsyningsledninger, men eksemplet viser polyteknikernes begyndende indflydelse på og betydning for udviklingen af de moderne byer i Danmark. <

Læs mere:

- Hummel, C. G.: "En Bemærkning i Anledning af Beretningen om den kjøbenhavnske Choleraepidemi", Ugeskrift for Læger 2. rk. XXIII, nr. 7. 1855, s. 97-106.
- Lindegaard, Hanne: "Ud af røret? Planer, processer og paradokser omkring det Københavnske kloaksystem 1840-2001", ph.d.-afhandling, Institut for produktion og Ledelse, DTU 2001.
- Iversen, Ulrik Okkels: "Byens Plan og Hygiejniske Interesser. Hygiejnebevægelsen og byplanlægningen i København 1844-1865", speciale i historie, Københavns Universitet, 2004.